

IN I VÄRMEN

GUNMA

Kusatsu Onsen
Sekizenkan

NAGANO

Shibu Onsen

TOKUSHIMA

Hotel Kazurabashi

HYOGO

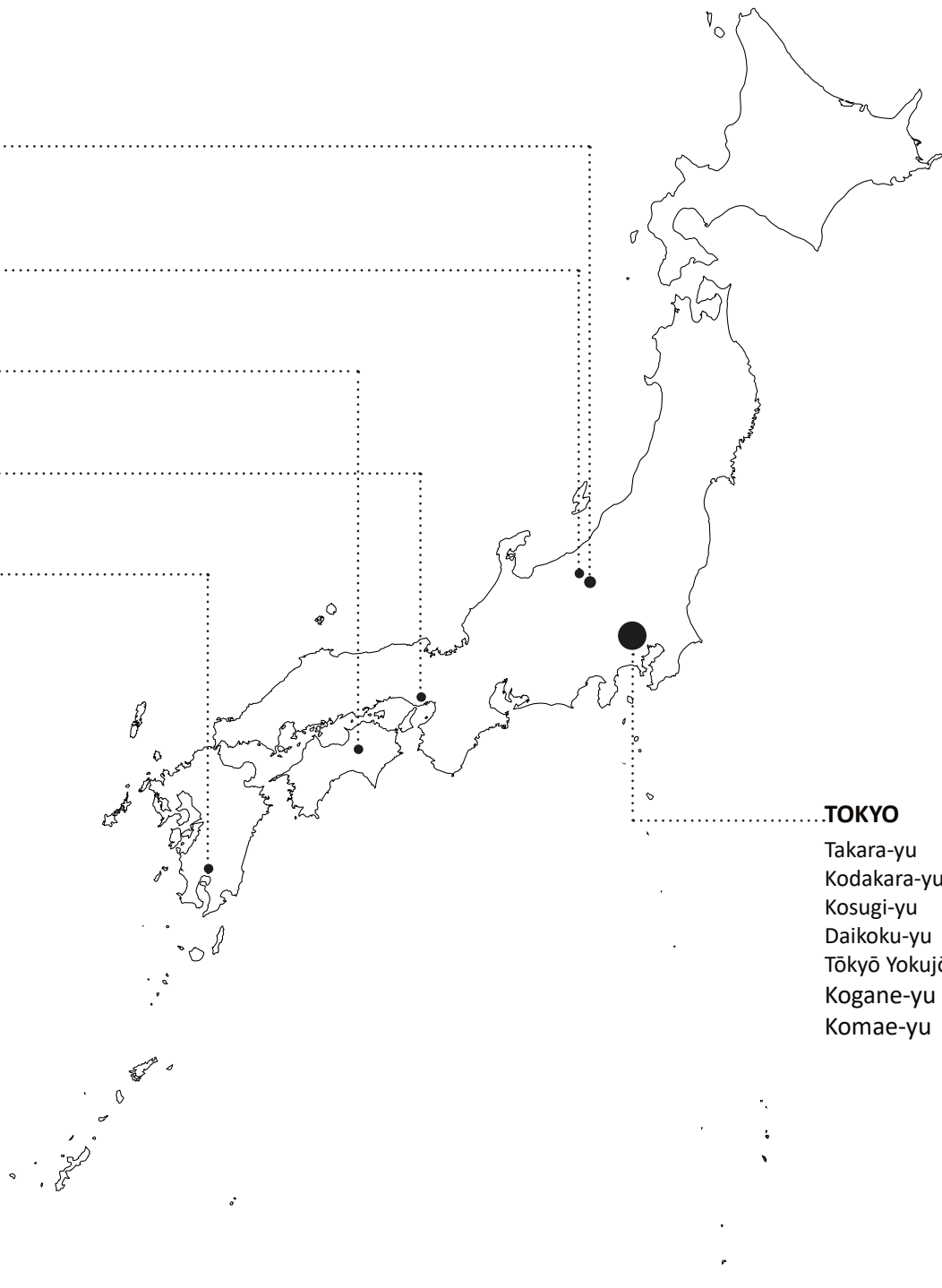
Minatogawa-yu

KAGOSHIMA

Kikono no Sato

TOKYO

Takara-yu
Kodakara-yu
Kosugi-yu
Daikoku-yu
Tōkyō Yokujō
Kogane-yu
Komae-yu

Läsåret 2024/2025 gjorde jag ett utbytesår i Tokyo. Det var ett händelserikt år, i en stad som aldrig tar slut. Storstadsregionen är snäppet större än Skåne till ytan, med en befolkning ungefär fyra gånger så stor som Sverige. Hur tar man sig an en sån stad? Hur lär man känna den och dess befolkning?

Jag valde att utgå från en kulturyttring som tar sin form i staden och på landsbygden på ett sätt som är rätt så unikt för Japan - badkulturen. För även om ett badhus kan tolkas som något anspråkslöst vid första anblick spelar de en stor roll som *urbana allmänningar*. De berättar om ett områdes historia och människor, om samexistensen i det offentliga rummet.

Under året, när jag ville upptäcka och knyta an till ett nytt område, gjorde jag det ofta med utgångspunkt i dess badhus. I den här reseberättelsen ska ni få se de badhus som gjorde starkast intryck på mig, främst genom sina gränssnitt till staden utanför. Med stöd från Ernst Hawermans Stipendiefond kunde jag också göra en del avstickare runt om i landet för att se hur badkulturen tog sig i uttryck på landsbygden och genom historien. Häng med!

Vi anländer till Kita-Senju station i norra Tokyo. Det är en massiv trafikhubb med hundratusentals dagliga passagerare där moderna skyskrapor, restauranggränder och upphöjda tågrälsar samsas och flätas samman.

Jag tar den korta promenaden till sentot jag blev tipsad om senast jag var här, max 10 minuter. Som i så många andra områden slår det mig hur snabbt skalan kollapsar till en nästan byliknande miljö med tätt packade små bostadshus. Och där ligger det.

Takara-Yu var ett av få sentos som klarade sig när Tokyo bombades under andra världskriget. Sentos från den här tiden liknade ofta tempel i sin arkitektur, med höga sadeltak och dekorativa gavelmotiv - de hade en minst lika viktig funktion i grannskapets sociala infrastruktur. Den tydligt markerade entrén med sitt tygdraperi, eller noren, fungerar som en halvpublik tröskel mellan gata och bad.

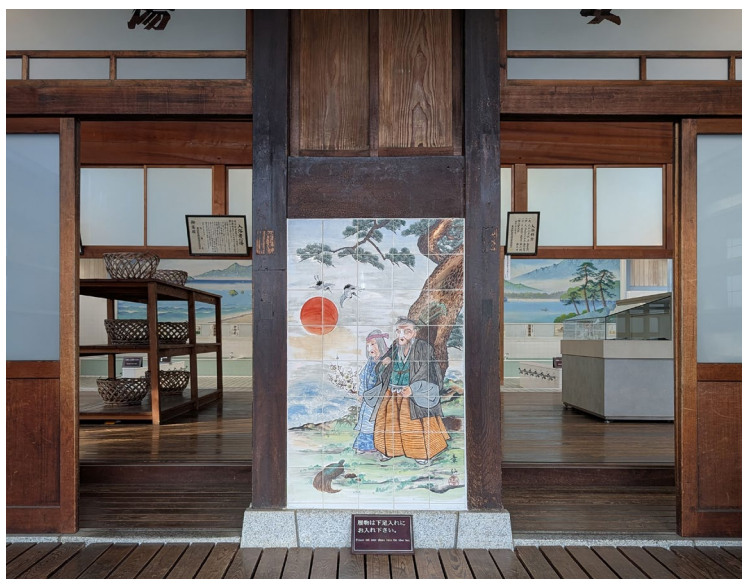

Ett av få sentos som går att fota inifrån. Förut låg det precis som Takara-yu i Adachi, men nu står det bevarat i Edo-Tokyo Open Air Architectural museum.

Planen är symmetriskt uppdelad mellan könen, men väggen som skiljer baden åt är tillräckligt låg för att kunna prata med och räkka över en tvål till någon på andra sidan.

Trots sin påkostade utformning var sentot inte någon lyxanläggning i egentlig mening. Inneslutet i stolthet och omsorg finns en enkel social funktion - att tvätta sig. Dusch eller badkar fanns inte i hemmen och blev istället en självklar del av det offentliga.

Nu finns dusch och badkar i alla hem. Sentot har kanske förlorat sin praktiska funktion, Men ett bad i ett offentligt badhus betraktas fortfarande inte som en lyx utan som en del av vardagsinfrastrukturen. De drivs ofta av familjeföretag över flera generationer och sällan med något starkt vinstintresse.

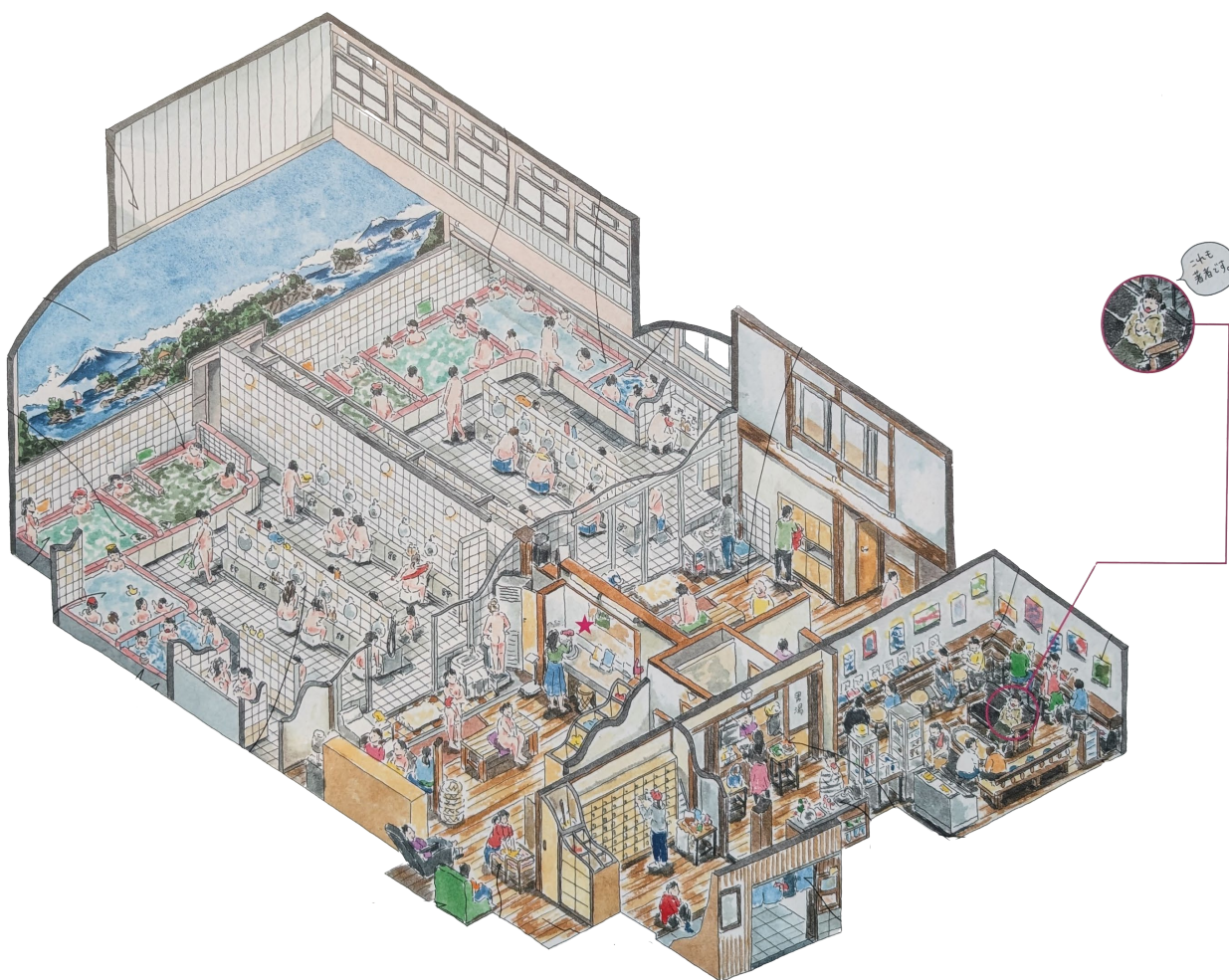

Ett sentobesök kostar alltid 550 yen, ungefär 35 kronor. Det har Tokyo Sento association bestämt tillsammans med politiken, för att hålla badhusen tillgängliga för alla. Små subventioner finns för renoveringar och energieffektivisering, men prisregleringen bygger på idén om att ett sento är ett kulturellt och socialt åtagande.

Kosugi-yu har stått där det står i nästan hundra år. Det är en institution i stadsdelen Kōenji som genomgår en snabb gentrifiering. På söndagar när kompisgäng och familjer ska passa på att bada får man ibland vänta på sin tur i lobbyn, läsa en bok eller kanske ta sig ett glas mjölk. Priset för ett bad är fortfarande 550 yen.

2020 fick badhuset ett systerhus som jobbar i symbios med badhuset. Som medlem i huset får du tillgång till gemensamt kök och samlingslokaler, och övervåningarna rymmer övernattningsrum för gäster som kommer från utanför stan. Alla medlemmar har fri tillgång till baden bredvid.

En isometri vid ingången, ritad av Honami Enya

Vi sprang på den här onsenbyn på väg till ett tåg efter att ha tittat på snöapor. Källorna visade sig vara en av de äldsta i Naganoregionen och själva byn är ett lapptäcke av byggnader från Edo-perioden fram till turistboomen under 70-talet

Det finns nio offentliga bad i byn, som sägs ha helande krafter och tillhör ett gemensamt system - hotellgäster strosar runt på gatorna i sina yukatas och tofflor för att testa dem alla. Som utomstående fick vi testa ett av baden.

Det blev ett snabbt dopp för min del. Jag frågade en man där inne hur varmt det var och han tippade på 48 grader. Utanför gick det att köpa ett onsenägg, kokat direkt i källvattnet.

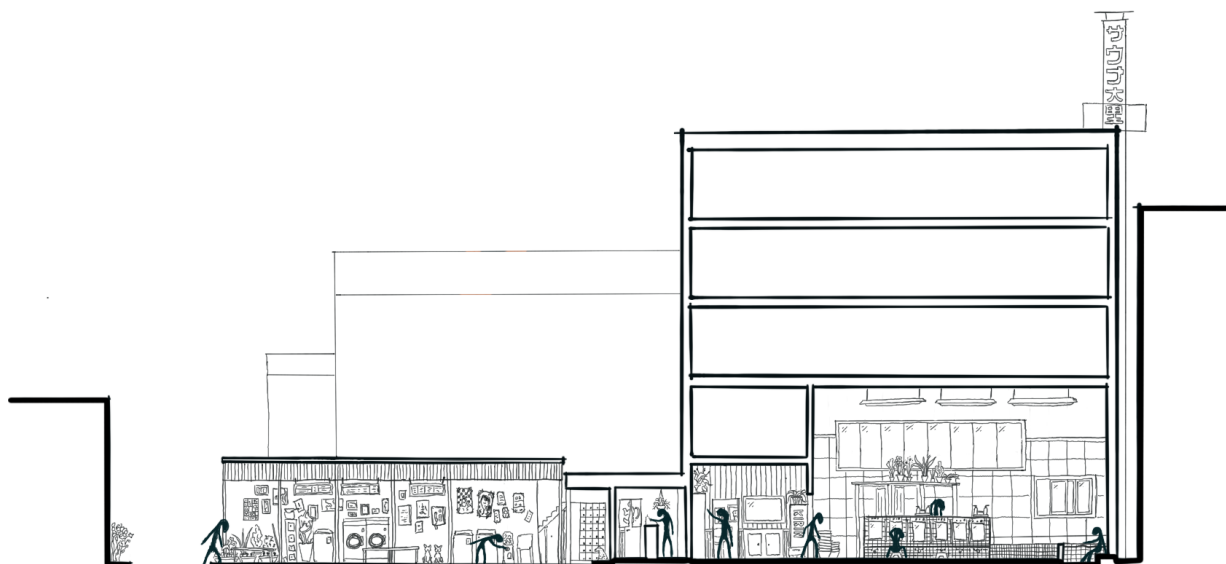

Daikoku-yu kom att bli mitt stammis-sento. Under en planlös nattpromenad, i en liten ficka intill en smal bakgata, var det inte badhuset jag såg först. Under ett plåttak väller det ut en massa av tvättmaskiner, tavlor, valaffischer, läskautomater, cyklar, bänkar, fåtöljer, ljusslingor och krukväxter. Klockan är 01 och en tant tar ut sin tvätt ur en tvättmaskin och slänger den i torktumlaren.

Det är som ett torg, eller ett vardagsrum, med allt du kan tänkas behöva. Längst in kan du kliva in i ett sento. Det ligger egentligen på bottenvåningen av ett större lägenhetskomples, funktionellt inbäddat i den allt mer tätbebyggda staden, typisk för senton byggda under Showa-eran. Men det glöms lätt bort.

Hiroaki Ishikawa tog över sentot i början av 00-talet. Sen dess har stället kurerats genom sentimentalt värde. Överallt finns lager på lager av minnen från familjesor, loppisfynd och möbler som grannarna tagit med sig dit.

Många senton har tvingats stänga sen de privata badrummen blev norm - från cirka 18.000 på 70-talet till ungefär 2.000 idag. Tōkyō Yokujō var ett av dem, när ägaren gick i pension och lokalerna blivit alltför slitna.

Idag har Nikoniko Onsen tagit över. De specialiserar sig på att förnya badhus, diversifiera dem för vardagligt bruk och tänka längre än själva badandet.

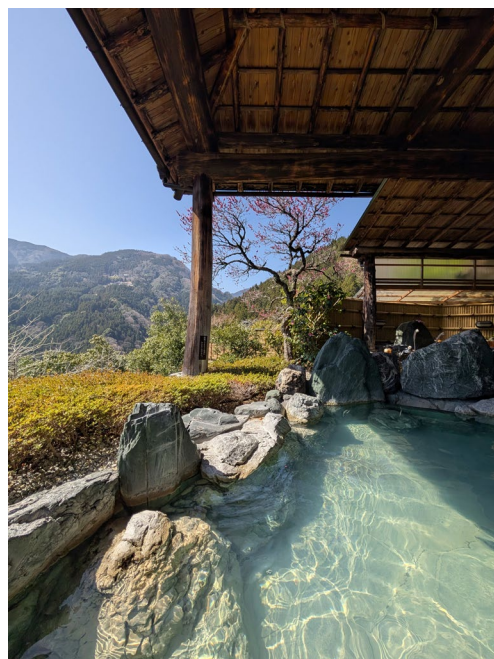
Entrén har blivit mer öppen mot gatan och inuti finns idag en lounge med bibliotek i etage, med främst mangaböcker och magasin för att locka en bredare åldersgrupp. Sentot blandar aktivt in lokalbefolkningen och har ett rullande schema med evenemang, temaveckor i baden och tillfälliga installationer.

05:30 tog jag dagens enda lokaltåg ut till Iyadalen för att utforska området. Jag tog en båttur som blev långt ifrån dagens höjdpunkt. En kort vandring bort låg ett anspråkslöst hotel som jag läst döljer ett onsen.

Receptionen var tom men tillslut hittade jag någon att fråga om badet. Efter ett antal korridorer och hissar stod jag i en ranglig linbana på väg upp.

Jag trodde att jag drömde. Helt ensam och med milsvid utsikt över bergen och dalen.

Från Osaka tog jag tåget till Kobe för att leta upp ett sento som en kompis i Tokyo tipsat mig om. Hennes mormor hade ägt det en gång i tiden och hon mindes hur hon gått dit som barn.

Hela området skriker Showa-era. För att komma till Minatogawa-yu fick jag snirkla mig genom Higashiyama; ett övertäckt affärsstråk som ofta kallas Kobes kök. Väl där träffar jag Takeshi i kassan. Han hälsar till min kompis.

Takeshi berättar om Yutonamisha, ett företag som specialiserar sig i att ta över senton som annars hade stängt. För att rusta upp och göra baden mer attraktiva fokuserar de främst på entrésituationen. Neonskyltar som spelar väl med showa-erans estetik är ett genomgående tema. Takeshi håller upp en öl i den nya bardisken.

Kusatsu har växt fram ur sina varma källor. Lukten av svavel och fosfor fyller luften och människor har samlats här ända sedan Edo-perioden för att ta del av vattnets påstådda läkande krafter.

Sen 1800-talet har ett system av träkanaler, Yubutake lett vattnet från de heta källorna ut i stadens offentliga bad. De fungerar som en naturlig kylning och fördelning av vattnet, så att varje bad får rätt temperatur.

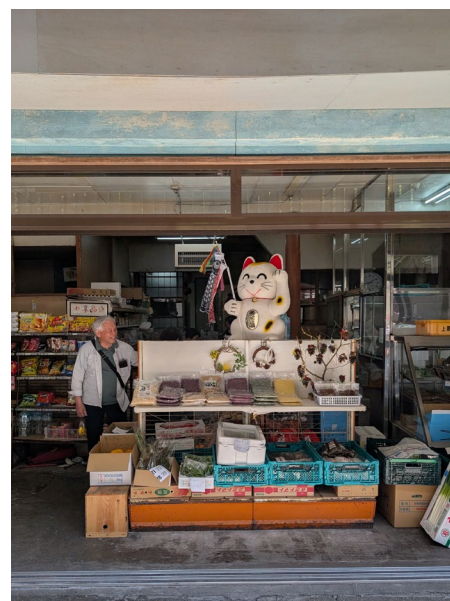
Processen blir ett visuellt centrum. Ångan stiger från det varma vattnet. Vattnets rörelse både syns och hörs och blir som en slags puls, från stadens hjärta ut i staden.

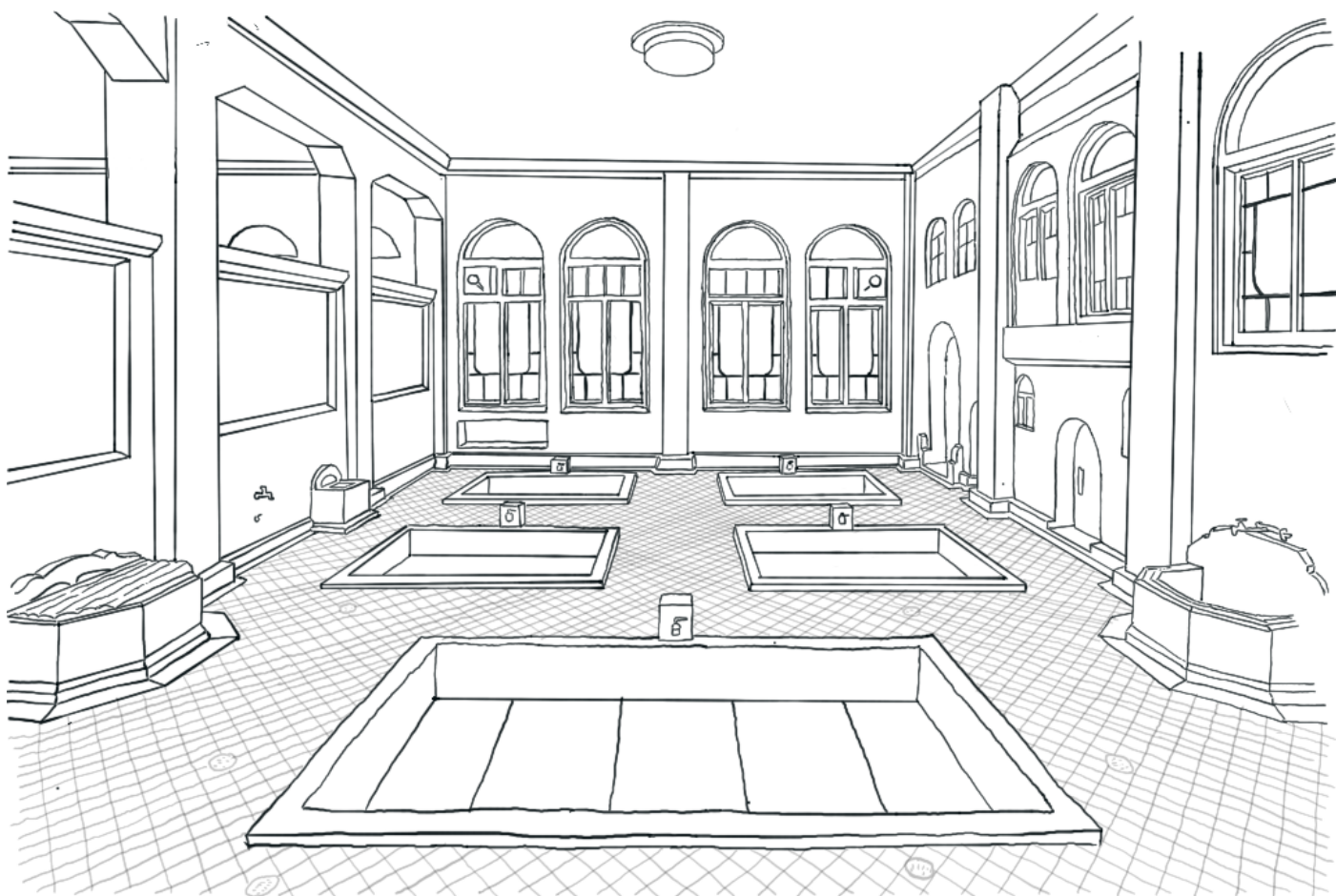

En bit bort från Kusatsu ligger Shima Onsen. Vi checkade in på Sekizenkan. De gamla rummen i husets äldsta del var opoppis jämfört med de lyxiga nybyggnationerna så det var lätt att boka. Perfekt!

Sekizenkan räknas som ett av Japans äldsta värdshus, eller ryokans, i trä. Ryokans byggs ofta i anslutning till varma källor och badet blir vistelsens kärna. Sekizenkans traditionella bad är från tidigt 1900-tal och har en katedralliknande känsla med sitt höga tak och välvda fönster.

Byggnaden har varit en stor inspirationskälla till arkitekturen i Ghibli's "Spirited Away" och det är lätt att förstå varför. Stämningen höjs ytterligare av byns lekfulla showa-influenser som lever kvar än idag.

På vissa platser i Japan känns det lika naturligt att se ett onsen vid sidan av vägen som en bensinmack. Den här låg längs med en flod 10 minuters körning från Kagoshimas flygplats och kändes väldigt lockande efter 3 dagars intensiv vandring.

Baden ligger avskilt en våning under gatuplan och bjuder på fina utsikter över floden och naturen. Efteråt kan man ta en kaffe och en japansk cheesecake innan man kör vidare dit man ska. Ett bra stopp på vägen!

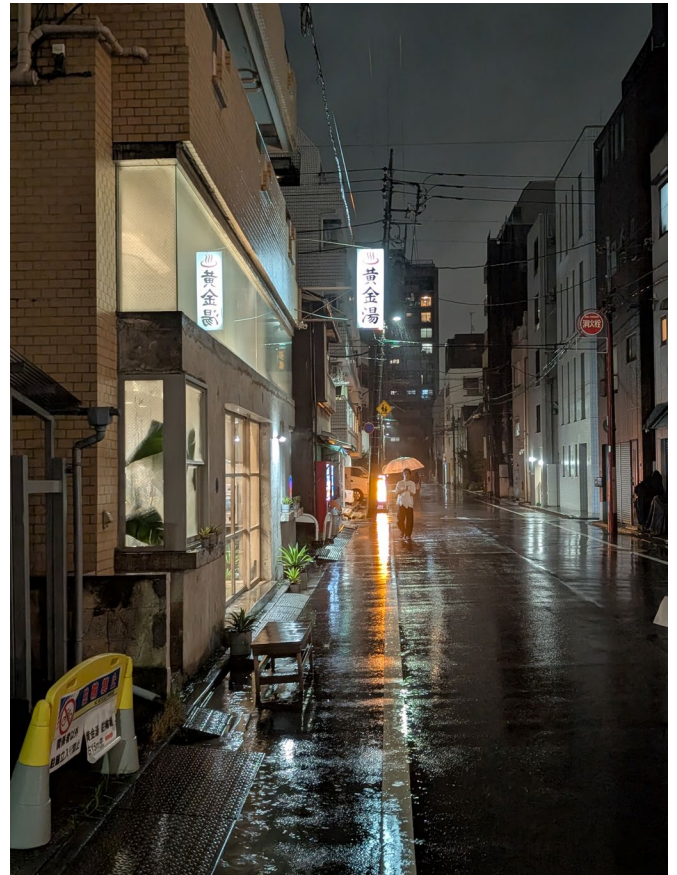

Kogane-yu sammanfattar på många sätt badkulturens skiftet över det senaste århundradet, både i sin typologi och i rollen de spelar i sin kontext.

Det första sentot som stod här, med samma namn, byggdes redan 1932, när de flesta badhusen byggdes som tempel och hade en självklar funktion i den sociala infrastrukturen. Ombyggnationen till ett flerbostadshus med sento i bottenplan går i linje med sentots roll som ett inbäddat nav i en allt tätare stad.

När besöken blev färre fick de tänka om på nytt. De lät Schemata Architects göra en helrenovering, och kontorets filosofi att reducera snarare än att addera fick genomsyra hela projektet. Ytskikt togs bort för att blottlägga byggnadens råa betongelement, och gamla maskin- och pannrum fick ge plats åt både nya bastur och en utökad entrésituation.

När man kommer in i Kogane-yu idag möts man av en central kassadisk som också fungerar som bar och DJ-bås. Badhuset har blivit en lika självklar plats för musik och umgänge som det är för bad. En möjlig framtid för senton som offentlig typologi.

Innan och efter renovering

Jag väljer att avsluta min reserapport lite bakvänt, med det badhus jag besökte först av alla men kom att återvända till många gånger. En bit att åka men ack så värt.

Också omritat av Schemata Architects. Den nya bardelen är "adopterad" från ägarens fasters pub som tidigare låg där sentots entré nu ligger. Fasaden har öppnats upp på flera sidor och sittplatserna spiller ut på en intilliggande ödetomt. Där kan man sätta sig och umgås efter badet, ta en öl och kanske få en skymt av Mt. Fuji.

Under mitt år i Japan blev badhusen en naturlig och välbehövd mötesplats för mig och mina vänner när alla bodde i varsin skokartong. Det fanns såklart andra mötesplatser, men sällan lika kravlösa.

Badhusen blev ett sätt att möta Tokyo och Japan på ett sätt jag inte hade kunnat annars. En byggd miljö, öppen för alla, för livet att ha sin gång.

